

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการ
การคิดอย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
Guidelines of Integrated System Thinking Learning
Management in Social Studies for Primary School Students

จุฑาทิพย์ อินจันทร^{1*} แสงว แสงนบุตร² จารุณี ทิพยมณฑล³ และชรินทร์ มั่งคั่ง³
Jutatip Injan^{1*}, Sawaeng Saenbutr², Jarunee Dibyamadala³ and Charin Mangkhang³

¹ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Department of Education, Social Studies Major, Faculty of Education, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

² Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

³ Department of Curriculum Teaching and learning, Faculty of Education, Chiang Mai
University, Chiang Mai province 50200

*Corresponding author e-mail: Gift_Milk_Duo@hotmail.com

Received: October 22, 2019; Revised: January 30, 2020; Accepted: March 31, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 10 คน จากนักเรียนที่มีความ

สมัครใจ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย แบบ Thematic analysis ผลการศึกษา พบว่า 1) ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนค่อนข้างน้อย การเรียนการสอนบางเนื้อหาครูใช้แต่วิธีการบรรยาย มีการใช้สื่อประกอบการสอนไม่สม่ำเสมอ การเรียนรู้จากภายนอกห้องเรียนมีข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียน ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในบางบทนั้นค่อนข้างมีมาก ครูเน้นการศึกษาเป็นรายบุคคล เน้นการท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจ ขาดการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีการถามตอบกับนักเรียน มีเพียงบางบทเรียนที่มีการใช้ข้อสอบในการประเมินผลก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรมีการจัดการเรียนรู้ โดย 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม 2) กรณีศึกษา 3) การใช้คำถาม และ กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมแสวงหาคำรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมบทบาทสมมุติ กิจกรรมโครงงาน

คำสำคัญ: การคิดอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา การเรียนรู้แบบบูรณาการ นักเรียนชั้นประถมศึกษา

Abstract

The aims of this research were 1) To study the condition of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students. 2) To propose the guidelines of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students. Sample Group used in this study was 10 students of the primary school who were selected voluntarily. The instruments used in the study were structural interview, qualitative analysis using inductive analysis by Thematic analysis. The result found that 1) Teachers have management of teaching which encourages less critical thinking of students. In teaching of some chapters, the teachers use only lecture and educational media discontinuously. Learning outside the class has limitations of study time and school. In the contents of management of teaching in some chapters, there are a lot of details. The teachers focus on personal study and recitation, so they can lead to discourage the students' confidence and lack of thinking by step-by-step. Mostly, measurement and evaluation of management of

teaching have been used with asking and answer between teachers and students. There are few of chapters using pretest and posttest of learning. 2) The guidelines of organizing activities of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students should be established the management of teaching by 1) Arranging the groups of people, 2) The case study, 3) Using questions, and other activities such as self-seeking of knowledge, learning resource activity, role-play activity, and project activity.

Keywords: System thinking, Management in social studies, Integrated learning, Primary school student

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ (การศึกษานอกโรงเรียน 2551 : 3) เพื่อให้สังคมมีความมั่นคง เจริญก้าวหน้าโลกยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในระยะเวลาที่ผ่านมาเกือบกับประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงมากขึ้น จึงต้องเร่งพัฒนากำลังคนของตน ให้มีคุณภาพสูง และแนวทางที่จะสามารถพัฒนาคนได้นั้น โดยหลักอยู่ที่การจัดการศึกษา ดังนั้นในประเทศต่าง ๆ จึงพยายามทุ่มเทกำลังในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งได้แก่ คนหรือประชากร ให้มีคุณภาพอย่างสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (ชนิษฐา พจนานุกุลกิจ , 2559) แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบ ในการพัฒนาการศึกษานั้น คือการพัฒนาความสามารถในการเรียนของนักเรียน ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้พยายามแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น แต่เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้าน ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ และปัจจัยที่สำคัญด้านหนึ่งมาจากการที่ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิด ขาดการคิดวิเคราะห์ ไม่มีกระบวนการในการคิดอย่างเป็นรูปแบบหรือเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตัวบุคคล ให้มีทักษะในการกระทำและการแสดงออก การพัฒนาความสามารถในการคิดถือเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้มากขึ้นและใช้การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ขณะเดียวกันนั้น ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้ จากวิธีการสอนของผู้สอน และสามารถคิดอย่างเป็นระบบได้ หากผู้สอนได้ใช้เทคนิคการเรียนการสอนที่

เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) คือ การปรับวิธีคิด เพิ่มวิธีคิด หรือใช้วิธีคิดหลาย ๆ แบบในเวลาเดียวกัน แต่ต้องมีวิธีเลือกวิธีคิดหลักในแต่ละสถานการณ์ มีหลักเกณฑ์และเหตุผล โดยใช้ข้อมูลหลากหลายให้สัมพันธ์กัน มีลักษณะเป็นองค์รวม โดยตระหนักถึงองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์และมีหน้าที่ต่อเชื่อมกันอยู่เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (สุมนา โสติถิผลอนันต์, 2560)

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีเนื้อหามุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการเชื่อมความสัมพันธ์กันอย่างเสมอภาค และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษานั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองของโลกที่มีความรอบรู้และมีความรับผิดชอบ คือมีความรอบรู้ที่จะตอบสนองและเป็นพลเมืองที่ดี รอบรู้และรับผิดชอบต่อทั้งในสังคมโลกและสังคมประเทศ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560) แต่ในปัจจุบันวิชาสังคมศึกษานั้น ผู้เรียนมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องมาจากเนื้อหาในรายวิชานี้มีบทเรียนที่ค่อนข้างมากในแต่ละบท และยังมีเรื่องแยกย่อย เป็นผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย เกิดทัศนคติไปในแง่ลบ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยที่เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้แต่ก็ยังขาดการทำความเข้าใจในบทเรียน มักจะใช้วิธีการจดจำเนื้อหามากกว่าการศึกษาเรียนรู้ จนเกิดเป็นความเข้าใจโดยผ่านวิธีการคิดที่เป็นขั้นตอน จนเกิดเป็นการสรุปแบบองค์ความรู้โดยรวม เพราะในบางเนื้อหาของรายวิชาสังคมศึกษาต้องอาศัยความเข้าใจเพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้โดยรวมมากกว่าการจดจำเป็นคำ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีการคิดที่เป็นระบบ สามารถคิดวิเคราะห์และคิดเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้มากขึ้น ซึ่งการคิดอย่างเป็นระบบนั้น เป็นหนึ่งในความสามารถในการคิด เพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามคุณค่าของหลักสูตรสังคมศึกษาตามที (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560 : 54) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิด (Thinking) เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด จะทำให้ผู้เรียนนั้นมีความสามารถหรือเครื่องมือทางสติปัญญาในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต การสอนให้ผู้เรียนได้มีทักษะและวิธีการคิดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพสังคมในยุคปัจจุบันและการจัด

การเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการคิดอย่างเป็นระบบในรายวิชาสังคมศึกษาในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด จะทำให้ผู้เรียนนั้นมีความสามารถหรือเครื่องมือทางสติปัญญาในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต การสอนให้ผู้เรียนได้มีทักษะวิธีการคิดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพสังคมในยุคปัจจุบันและการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการสร้างความรู้ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตและสังคมให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 46 คน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยไซ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 10 คน จากนักเรียนที่มีความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา/รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ Email และ ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ และ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยการวิเคราะห์แบบ Thematic analysis เมื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการจดบันทึก โดยการใช่วิธีการจัดกลุ่มข้อมูลการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นต่างๆตามที่ได้สัมภาษณ์ แล้วจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 10 คน ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อนโยบายในรายวิชาสังคมศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้ “บางเรื่องก็น่าสนใจบางเรื่องก็น่าเบื่อ เนื้อหามีเยอะและต้องเขียนเยอะ ไม่ค่อยได้คิดเท่าไรส่วนใหญ่แล้วหนูจะอาศัยการจำ” นักเรียนบางคนก็กล่าวว่า “เนื้อหาบางเรื่องรู้สึกเฉย ๆ บางเรื่องก็สนุกมาก บางเรื่องที่เราได้ฝึกคิดบ้างแต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้การจำมากกว่า” และนักเรียนยังกล่าวว่าเนื้อหาในรายวิชาสังคมมีทั้งเนื้อหาที่เรียนรู้ได้ง่ายและเนื้อหาที่ยากที่จะเข้าใจ เนื้อหาที่นักเรียนเรียนเข้าใจได้ง่าย จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตัวเอง มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดบ้างในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิต แต่เนื้อหาที่เรียนส่วนใหญ่ นักเรียนมักต้องอาศัยวิธีการจดจำ การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น นักเรียนเห็นว่าการสอนของครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ โดยเน้นการจำของนักเรียนมากกว่า เช่น นักเรียนคนไหนจดจำเนื้อหาที่ครูสอนได้มากกว่าก็จะสามารถตอบคำถามของครูได้ กิจกรรมการเรียนการสอนมักให้ศึกษาค้นคว้าหรือทำแบบฝึกหัดในห้องเรียนเป็นรายบุคคล ไม่ค่อยมีการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อน ๆ ร่วมห้อง ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์นักเรียน ว่า “ส่วนใหญ่ครูให้ทำงานคนเดียว ไม่ค่อยให้ทำกับเพื่อน ๆ บางเรื่องก็อยากเรียนและค้นคว้าข้อมูลกับเพื่อนบ้าง”

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น บางคนให้ข้อมูลว่าตนเองหรือตัวคนไม่มีผลต่อการเรียนรู้ บอกว่า สิ่งอื่น ๆ มีผลต่อการเรียนรู้มากกว่า เช่น บรรยากาศในชั้นเรียน ตัวครูผู้สอน โรงเรียน เวลาในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาที่เรียนหรือแม้กระทั่งเพื่อนร่วมห้องของตนเอง แต่นักเรียนบางคนก็กล่าวว่า ตัวของนักเรียนเองมีผลต่อการเรียนรู้โดยตรง เช่น ความตั้งใจเรียน ความสนใจในการเรียนของตนเอง รวมไปถึงความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคนก็มีผลต่อการเรียนรู้ บางคนใช้เวลาเรียนรู้เนื้อหาแต่ละเนื้อหาต่างกันอย่างคนเรียนรู้อื่นได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาในการที่จะทำความเข้าใจเนื้อหาเหล่านั้น ๆ

1.2 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

นักเรียนให้ข้อมูลว่าในการเรียนการสอนครูมีการใช้สื่อในการสอน เช่น ใบงาน วิดีโอ และ เพาเวอร์พอยต์ แต่ใช้ในการสอนเพียงในบางเนื้อหาเท่านั้น ครูใช้สื่อรูปแบบเดิม ๆ บางเนื้อหาที่ใช้แต่การบรรยายไม่มีการใช้สื่อหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ในการเสริมการสอน ส่วนในการเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนยังมีไม่ค่อนมากนักในรายวิชาสังคมศึกษา นักเรียนได้เรียนเนื้อหาวิชานี้ภายในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยข้อจำกัดของชั่วโมงเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียนจึงยากที่จะได้ไปศึกษาเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียน ส่วนภายนอกห้องเรียนมิได้เรียนรู้บ้างจากบอร์ดให้ความรู้ต่าง ๆ ที่ติดในบริเวณโรงเรียน แต่มีไม่มากนัก ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์นักเรียน “บทไหนที่ครูมีการให้ดูวิดีโอ หรือ ภาพ คาบเรียนนั้นสนุกมาก แต่ถ้าคาบไหนครูสอนไม่มีวิดีโอ จะรู้สึกเบื่อและง่วงนอนมาก”

1.3 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

นักเรียนให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ครูมีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำถามในการถามนักเรียนเพื่อดูว่านักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่สอนไปในชั่วโมงนั้นหรือไม่ โดยมักจะมีการถามคำถามแล้วให้ผู้เรียนตอบเป็นรายบุคคล จะมีเพียงบางบทเรียนเท่านั้นที่ครูจะใช้วิธีทดสอบโดยใช้ข้อสอบในการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน

2. ด้านการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์การศึกษาสภาพจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ โดย 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม 2) กรณีศึกษา 3) การใช้คำถาม และ กิจกรรมอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษามีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอภิปรายได้ดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดในเรื่องบางบทเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนมีทั้งการบรรยายและการถามตอบ ในส่วนของการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า ครูมีการใช้สื่อในการสอนในห้องเรียน มีทั้งสื่อที่เป็นใบงาน รูปภาพ วิดีโอ เพาเวอร์พอยต์ ทำให้เนื้อหาในบทเรียนมีความน่าสนใจ สื่อภายนอกห้องเรียนมีการจัดเป็นบอร์ดให้ความรู้แก่นักเรียนภายในโรงเรียน การวัดและประเมินผลครูใช้วิธีการถามตอบกับนักเรียน โดยมักจะเน้นถามนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการใช้ข้อสอบในการทดสอบเพื่อการประเมินผลก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพิน พันธุ์ศิษฐ์ (2554) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพเนื้อหาความรู้ที่เรียน เน้นให้ผู้เรียนคิด ครูมีการบรรยาย กิจกรรมถามตอบ มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้อ การวัดและประเมินผลเน้นการใช้แบบทดสอบ โดยมีการวัดและประเมินผลก่อนเรียน หลังเรียน และ สอดคล้องกับ กานต์วี บุษยานนท์ (2546) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสตร์ และวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีการจัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน ในการวัดและประเมินผลครูส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ใช้การประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม ด้านปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า การเรียนการสอนในบางบทเรียนครูใช้แต่วิธีการบรรยายไม่มีการใช้สื่อประกอบการสอน การไปเรียนรู้จากภายนอกห้องเรียนมีไม่ค้อยมากเนื่องด้วยข้อจำกัดของเวลาเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียน ในด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในบางบทเรียนค่อนข้างมีมากทำให้นักเรียนเกิดความรู้เบื่อหน่ายต่อการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจ ขาดการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน ต้องอาศัยวิธีการ

ห้องจำอย่างเดียวน ในส่วนของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา นักเรียนหลายคนขาดความสนใจในการเรียน ไม่มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ไม่มีสมาธิในการเรียนรู้ ใช้เวลาในห้องเรียนไม่เกิดประโยชน์ และหลังจากที่เรียนจบในแต่ละบทแล้ว นักเรียนขาดการทบทวนและเอาใจใส่ในเรียนที่เรียนไป และที่สำคัญที่เป็นปัญหาคือทัศนคติต่อการเรียนในรายวิชาสังคม ซึ่งเมื่อนักเรียนเห็นเนื้อหาที่มากจึงเกิดความไม่ชอบในวิชานี้ เกิดความไม่เข้าใจและส่งผลให้เกิดความไม่อยากเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงแข ณ สงขลา (2547) ที่ศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และหาแนวทางในการดำเนินการช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริมโรงเรียนแก่นหนองอุบลรัตน์ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีสาเหตุมาจากตัวนักเรียน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับนิสัยทางการเรียน ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่สนใจกิจกรรมการเรียน ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน ไม่ทำการบ้าน ตลอดจนไม่ทบทวนบทเรียน อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากการใช้แบบสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา แบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ คือ

- 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 40
- 2) การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.67
- 3) การใช้คำถาม คิดเป็นร้อยละ 20 และ กิจกรรมอื่น ๆ รวมคิดเป็นร้อยละ 13.33

โดยในการจัดกิจกรรมกลุ่ม สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ ยสุตมา ประทุมชาติ (2559) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษา สอดคล้องกับ ดนุชา สลิวงค์และคณะ (2558) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนแบบกรณีศึกษาบนเว็บไซต์ใช้เทคนิคการตั้งคำถามและการคิดสะท้อน พบว่า การใช้กรณีศึกษาควบคู่ไปกับการใช้วิธีการคิดสะท้อนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดมากขึ้น และวันเพ็ญ สูงสง (2561) ที่ใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ซึ่งพบว่าผลการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีศึกษาของนักศึกษาดีขึ้นมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ส่วนในการใช้คำถาม สอดคล้องกับ กิติพร โชประการ (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน รายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่า

ร้อยละ 80 พอใจทุกกิจกรรมที่ผู้สอนใช้วิธีการเรียนการสอนที่มุ่งการเรียนรู้แบบผู้เรียนมีส่วนร่วม แทนการบรรยาย ด้วยการถาม-ตอบ และสอดคล้องกับเทคนิคพัฒนาการคิดเชิงระบบ ตามแนวคิดทวิภาษวิธี แบบ Marx ที่ใช้วิธีการตั้งคำถามข้อสงสัย กำหนดสมมติฐาน หาข้อมูล และสรุป คำตอบของปัญหา รวมทั้งทฤษฎี อิมมาร์ทยา (2557) ที่ศึกษาการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิด ซึ่งพบว่าการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้คำถาม พัฒนาให้ผู้เรียนเกิด ทักษะการคิด และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ประกอบไปด้วย กิจกรรมแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมบทบาทสมมุติ กิจกรรมโครงงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ควรนำเทคนิควิธีการสอนที่สอดคล้องให้นักเรียน เกิดกระบวนการคิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพราะการคิดเป็นพื้นฐาน ที่สำคัญในการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน เพื่อนำมาใช้ใน การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. ครูควรทำการศึกษาค้นคว้า หรือ ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจน พัฒนาสื่อ และเข้ารับการพัฒนาอบรมเกี่ยวกับการนำทักษะการคิดมาใช้นักเรียนและตนเอง การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การพัฒนาการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ รวมไปถึงการวัด และประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิด อย่างเป็นระบบ ของนักเรียนในโรงเรียนทุกช่วงชั้น ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 เพื่อนำผล การศึกษาที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา

2. ควรศึกษาปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาสังคมศึกษาที่พบใน การศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- การศึกษานอกโรงเรียน. (2551). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กานต์รวี บุญยานนท์. (2546). **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- กิติพร โชประการ. (2542). **ความคิดเห็นของบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ต่อวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.**
- ชนิษฐา พจนานุกุลกิจ. (2559). **รูปแบบการจัดการศึกษา “ห้องเรียนครอบครัว” เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- ชฎาภรณ์ อินทร์ยา. (2557). **การใช้คำถามโสเครติสเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.**
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2560). **อุดมคติวิทยา หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- دنุชา สลิวศ์ และคณะ. (2558). **การพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณด้วยการเรียนแบบกรณีศึกษาบนเว็บไซต์ใช้เทคนิคการตั้งคำถามและการคิดสะท้อน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.**
- ดวงแข ณ สงขลา. (2547). **รายงานผลการศึกษาคู่เรียนเป็นรายกรณี (Case study).** กรุงเทพฯ.
- ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์. (2554). **สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

- ยสุตมา ประทุมชาติ. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วันเพ็ญ สุลง. (2561). การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิชา การบริหารงานคุณภาพในองค์การ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2. วิทยาลัยครูศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุมมนา โสทธิผลอนันต์. (2560). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้การเรียนรู้แบบประดมสมองในการจัดทำผังมโนทัศน์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. ศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.